

Infrastructuur en economische groei (I)

In *ESB* van 14 mei 1986 houdt A. van der Zwan in het artikel „Infrastructuur en economische groei” een pleidooi voor het stimuleren van de overheidsinvesteringen. Centraal in zijn betoog staat het zogenaamde uitstralings-effect van de overheidsinvesteringen; daarmee wordt bedoeld dat deze investeringen de voorwaarden scheppen voor groeiherstel van de economie in structurele zin. Hoewel wij waardering hebben voor en groot belang hechten aan het elan dat uit het betoog van Van der Zwan spreekt, lijken ons enkele kanttekeningen wel op hun plaats.

De door Van der Zwan gepresenteerde cijfers zeggen weinig over de causaliteit tussen de overheidsinvesteringen en de economische groei. Ten aanzien van de richting van het oorzakelijk verband is alleszins de omgekeerde beïnvloeding van overheidsinvesteringen door economische groei denkbaar (verdringing van overheidsinvesteringen door werkloosheidslasten, middelengebrek, verminderde vraag naar bedrijfsterreinen). Met betrekking tot dit punt kan worden verwezen naar enkele door het Centraal Planbureau uitgevoerde analyses, waaruit blijkt dat de bedrijfsinvesteringen met enige vertraging reageren op de overheidsinvesteringen ¹⁾. Het is echter allerminst zeker of hierbij sprake is van een duurzaam positief effect. Bovendien is het nauwelijks mogelijk ten aanzien van deze resultaten uitstralings- en bestedingseffecten van elkaar te onderscheiden.

Van der Zwan ondersteunt zijn plei-

Tabel 2. De samenstelling van de overheidsinvesteringen in de GWW, 1984, in mln. gld.

Rijk	1.900	
- wegenbouw		650
- deltawerken incl. Oosterschelde		960
- overige, voornamelijk waterbouw en cultuurtechnische werken		290
Gemeenten en provincies	4.160	
- bouwrijpmaken van gronden voor woningbouw, woningverbetering en industrie (exclusief grondaankopen)		1.710
- wegen en rioleringen		1.700
- havens en rioolwaterzuivering		410
- recreatie en overige		340
Overige, voornamelijk waterschappen en gemeenschappelijke regelingen		650
Totaal	6.710	

globaal het kwantitatieve gewicht van de diverse opdrachtgevers en van de bepalende factoren worden afgelezen 2). Zeker niet al deze categorieën zijn ons inziens trendsetters voor een blijvende economische groei. Een belangrijk deel is trendvolgend, bij voorbeeld ten opzichte van de investeringen in woningen, of heeft een meer

consumptief karakter. Voorraadvorming is opgetreden bij bedrijfsterreinen.

Gelet op het voorgaande lijkt er onvoldoende aanleiding te pleiten voor het opvoeren van het algemene niveau van de overheidsinvesteringen op grond van mogelijke uitstralings-effecten. Het opvoeren van de overheidsinvesteringen kan ons inziens alleen worden onderbouwd op basis van concrete projecten, waarvan aannemelijk kan worden gemaakt dat deze leiden tot het opheffen of voorkomen van knelpunten of onderhoudsachterstanden die het economische herstel in de weg staan. In verband met de vaak lange voorbereidings- en uitvoeringstijd is het van groot belang deze projecten tijdig te inventariseren en er besluiten over te nemen. Het is niet ondenkbaar dat in bepaalde gevallen ook uitstralings-effecten aannemelijk kunnen worden gemaakt. Projecten zoals de Eemshaven en het Industrieterrein Moerdijk leren ons echter dat hierbij voorzichtigheid geboden is.

H.J. Roodenburg
R.J.J. Roemers
M.M.J. Vergeer

1) H.J. Roodenburg. *Overheidsinvesteringen en economische groei*, CPB-Onderzoeksmemorandum nr. 10; en H. den Hartog e.a.; *Investeren in Nederland*, CPB-Onderzoeksmemorandum nr. 17, hfst. 2.

2) Zie o.a. *Centraal Economisch Plan 1986*, par. VI.6.4.

Infrastructuur en economische groei (II)

Talrijk zijn ook nu weer in deze periode van kabinetsformatie de pleidooien voor een vergroting van de overheidsinvesteringen. In *ESB* van 14 mei 1986 pleit ook A. Van der Zwan voor een vergroting van de overheidsinvesteringen, met name in de infrastructuur. Met een aantal van Van der Zwans aanbevelingen ter zake van de bevordering van specifieke infrastructurele (overheids)projecten kunnen wij instemmen. Bezwaren hebben we echter tegen de suggestie dat alle overheidsinvesteringen altijd zo gunstig zouden zijn, tegen het onzorgvuldige gebruik van het begrip 'overheidsinvestering', tegen de (historicistische) analyse van het verband tussen overheidsinvesteringen en economische groei en tegen de stelling dat de totale overheidsinvesteringen fors zouden moeten worden verhoogd.

Het begrip overheidsinvesteringen

Discussies over de vraag of overheidsinvesteringen moeten worden verhoogd worden vaak bemoeilijkt door begripsverwarring rond het begrip overheidsinvestering. De Nationale Rekeningen hanteren een onduidelijke definitie. Deze definitie is nogal strak: bepaalde in belangrijke mate door de overheid beïnvloede uitgaven die een duurzaam nut hebben worden in deze definitie niet tot overheidsinvesteringen gerekend. Voorbeelden hiervan zijn: investeringen van de overheidsbedrijven (zoals de PTT, de NS, nutsbedrijven en gemeentelijke openbaar-vervoerbedrijven), uitgaven ten behoeve van de sociale woningbouw, overheidsfaciliteiten ten be-

Tabel 1. De samenstelling van de overheidsinvesteringen naar type, 1984, in mln. gld.

Scholen	970
Gebouwen (exclusief scholen)	2.000
Outillage en transportmiddelen	1.600
Grond-, water- en wegenbouwkundige werken (GWW)	6.710
	11.280

doel voor meer overheidsinvesteringen met cijfers over de bruto-investeringquote. Deze cijfers bevatten bij voorbeeld ook de investeringen in woningen en in scholen, waarvan het verloop in belangrijke mate samenhangt met de omvang en samenstelling van de bevolking. De overheidsinvesteringen met enige vertraging reageren op de economische groei wordt toegeschreven dan aan de investeringen van bedrijven, zijn heterogeen van samenstelling. Uit de tabellen 1 en 2 kan